Näringsutskottets betänkande 1983/84:26

om svensk havsresursverksamhet (prop. 1983/84:10 delvis)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1983/84:10 om svensk havsresursverksamhet inkl. bilaga 1 (industridepartementet), bilaga 2 (utrikesdepartementet), bilaga 3 (försvarsdepartementet), bilaga 4 (utbildningsdepartementet) och bilaga 6 (bostadsdepartementet),

dels proposition 1983/84:100 bilaga 14 (industridepartementet) punkt D 6,

dels proposition 1983/84:135 om industriell tillväxt och förnyelse punkt B 15,

dels – helt eller delvis – två motioner som har väckts med anledning av proposition 1983/84:10,

dels – delvis – två motioner som har väckts med anledning av proposition 1983/84:135,

dels en motion från allmänna motionstiden år 1983.

Propositionerna och motionerna i berörda delar redovisas i det följande. Den återstående delen av proposition 1983/84:10, bilaga 5 (jordbruksdepartementet), behandlas av jordbruksutskottet.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till treårsprogram för havsindustriell kompetensutveckling. Även förslaget om ett anslag av 20 milj. kr. till statens industriverk för genomförande av programmet tillstyrks.

Utskottet lämnar utan erinran vad som i övrigt redovisas i proposition 1983/84:10 om svensk havsresursverksamhet.

Två reservationer har avgetts. Enligt den ena (m, c) bör treårsprogrammet samordnas med verksamheten på havsteknikens område inom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Den andra (m, c, fp) går ut på att delegationen för samordning av havsresursverksamheten skall ges vidgade uppgifter på det havsindustriella området.

Proposition 1983/84:10

Huvudsakligt innehåll

Den del av proposition 1983/84:10 om svensk havsresursverksamhet som behandlas här har i huvudsak följande innehåll.

Allmänna utgångspunkter och förutsättningar anges för den svenska havsresursverksamheten, och åtgärder föreslås för att främja denna. Åtgärderna syftar i första hand till ett bättre nyttjande av havsresurserna i och utanför Sverige.

En redogörelse lämnas för svensk offshoreindustri och dess utveckling under de senaste åren samt förutsättningarna för en utökad verksamhet. Åtgärder föreslås för havsindustriell kompetensutveckling. De innebär att havsteknikområdet skall ges stor vikt inom STU även under de närmaste budgetåren. Vidare skall ett treårigt program med särskilt anvisade medel genomföras av statens industriverk med hjälp av en rådgivande programstyrelse som inrättas av regeringen. Programmet avses starta den 1 juli 1984. Den beräknade kostnaden för programmet är högst 20 milj. kr., varav för budgetåret 1984/85 högst 7 milj. kr. Av sistnämnda medel avsätts högst 0,7 milj. kr. för kansli m. m. hos industriverket samt för utökad utredningsverksamhet hos delegationen för samordning av havsresursverksamheten. Delegationens nuvarande roll och verksamhetsformer bör enligt propositionen i stort sett bestå.

Frågan om geologisk kartering av den svenska kontinentalsockeln behandlas.

En redogörelse lämnas även för den nya internationella havsrättskonventionen och den svenska synen på havsrätten. Vidare behandlas frågan om en sammanhållen svensk polarpolitik.

Frågan om samverkan mellan civila och militära intressenter inom havsteknikområdet tas upp, liksom vissa frågor om havsforskning.

Slutligen behandlas frågor kring former och metoder för fysisk planering av kust- och havsområden samt kunskapsförsörjningen för en sådan planering.

Förslag m. m.

I bilaga 1 (industridepartementet) föreslår regeringen (s. 18) att riksdagen godkänner ett program för havsindustriell kompetensutveckling med den huvudsakliga inriktning som föredragande statsrådet har förordat.

Vidare bereder regeringen riksdagen tillfälle att ta del av vad resp. föredragande statsråd har anfört om

a) havsresursverksamheten (s. 7),

b) offshoreindustrin och åtgärder av särskild betydelse för denna (bil. 1 s. 18),

c) de statliga företagens verksamhet inom havsresursområdet (bil. 1 s. 20),

d) havsrätten, polarpolitiken samt biståndsverksamheten inom havsresursområdet (bil. 2 s. 7),

e) svenska exportmöjligheter inom havsresursområdet (bil. 2 s. 8),

f) samverkan inom havsresursområdet mellan försvaret och övriga samhällssektorer (bil. 3 s. 6),

g) marin naturvetenskaplig forskning och polarforskning (bil. 4 s. 5),

h) behovet av planering för våra havsområden och kunskapsunderlaget härför (bil. 6 s. 5).

Proposition 1983/84:100

I proposition 1983/84:100 bilaga 14 (industridepartementet) föreslår regeringen under angiven punkt följande:

D 6. Delegationen för samordning av havsresursverksamheten (s. 77 f.)

att riksdagen till Delegationen för samordning av havsresursverksamheten för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 343 000 kr.

Proposition 1983/84:135

I proposition 1983/84:135 om industriell tillväxt och förnyelse föreslår regeringen under angiven punkt följande:

B 15. Åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling (s. 181)

att riksdagen till Åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Motionerna

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1983/84:10* och behandlas här är följande:

1983/84:1034 av Kurt Hugosson m. fl. (s), såvitt avser hemställan (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att programstyrelsen för havsresursverksamhet bör lokaliseras till Göteborg,

1983/84:1319 av Sten Svensson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om svensk havsresursverksamhet.

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1983/84:135* och behandlas här är följande:

1983/84:2641 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), såvitt avser hemställan (5) att

riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om STU:s ansvar för havsindustriell kompetensutveckling,

1983/84:2644 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), såvitt avser hemställan att riksdagen

23. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om havsindustriell kompetensutveckling,

24. avslår regeringens förslag att till åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 20 00 000 kr.

Den motion *från allmänna motionstiden år 1983* som behandlas här är

1982/83:2020 av Inga-Britt Johansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att utveckla Göteborg som havstekniskt forsknings- och utvecklingscentrum.

Utskottet

Proposition 1983/84:10 om svensk havsresursverksamhet är en brett upplagd redovisning av pågående och planerade aktiviteter på området. Utskottet finner inte anledning att gå närmare in på de delar av propositionen som har karaktären av information till riksdagen. Endast i vad avser industridepartementets verksamhetsområde lägger regeringen fram ett förslag, nämligen att riksdagen skall godkänna ett program för havsindustriell kompetensutveckling. Detta program innefattar ökade insatser på området inom styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens industriverk och delegationen för samordning av havsresursverksamheten. I propositionen förutskickas (bil. 1 s. 11) att regeringen kommer att begära särskilda medel för den del av programmet som avses drivas av industriverket och som omfattar områdena teknik för utforskning och tillståndskontroll av havet, arktisk teknik samt undervattensteknik. Kostnaderna för industriverkets program beräknas till 20 milj. kr. under en treårsperiod, inkl. vissa medel för kanslibehov hos verket och ökad utredningsverksamhet hos delegationen. Regeringen avser att inrätta en särskild programstyrelse som skall vara rådgivande till industriverket.

Regeringen har sedermera i proposition 1983/84:107 om forskning och proposition 1983/84:135 om industriell tillväxt och förnyelse lagt fram förslag om resurser för genomförande av programmet för havsindustriell kompetensutveckling. I den förstnämnda propositionen (bil. 9 s. 18) föreslås ökat stöd från STU till teknisk forskning och utvecklingsarbete på havsteknikens område. Enligt propositionen bör STU:s insatser i första hand inriktas på framtagning av produkter och system för oljeutvinningsverksamheten och då med sikte särskilt på den norska marknaden. Regeringen tar dock inte ställning till den närmare fördelningen av medel för olika ändamål inom ramen för STU:s anslag.

Vad gäller industriverkets treårsprogram föreslås i proposition 1983/84:135 (s. 181) att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av 20 milj. kr. till Åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling. Som motivering för förslaget återges (s. 144 f.) vad som tidigare anförts i proposition 1983/84:10 om inriktningen och styrningen av treårsprogrammet. Av anslagstekniska skäl föreslås att beloppet för treårsperioden anvisas i sin helhet för budgetåret 1984/85.

I motion 1983/84:2644 (m), som har väckts med anledning av proposition 1983/84:135, anförs att utveckling av kompetens inom havsindustriell verksamhet kan vara värdefull för svensk industri. Det påpekas att svenska företag redan är framgångsrika inom t. ex. offshoreområdet och arktisk sjöfart. Utifrån en allmänt kritisk inställning till selektiva industripolitiska åtgärder anser emellertid motionärerna att det saknas motiv för särskilda anslag till havsindustriell kompetensutveckling. I den mån verksamheten avser forskning och teknisk utveckling bör behov av stöd kunna tillgodoses inom ramen för forskningsrådens och STU:s ordinarie anslag. Mot bakgrund härav yrkas avslag på regeringens förslag om särskilda medel till ett treårsprogram.

En viss kritik mot regeringens förslag om ett havsindustriellt treårsprogram kommer till uttryck också i centerpartiets partimotion 1983/84:2641. Där anförs att programmet i huvudsak avser främjande av teknikutveckling och att det därmed delvis sammanfaller med STU:s verksamhet inom samma område. Riksdagen bör därför, enligt motionärerna, uppmana regeringen att samordna resurserna till STU:s ansvarsområde. Vidare anförs i motionen att medlen bör anvisas per budgetår på sedvanligt sätt och inte för hela treårsperioden.

Enligt utskottets mening ger det material som redovisas i propositionen belägg för att havstekniken utgör ett viktigt verksamhetsområde för svensk industri med stora utvecklingsmöjligheter för framtiden. Det är därför angeläget att industrin i samverkan med statliga myndigheter och institutioner ökar sitt engagemang på området med sikte bl. a. på den expansiva internationella offshoremarknaden.

Mot bakgrund härav anser utskottet att det finns bärande motiv för ett särskilt, industripolitiskt inriktat havsindustriellt program som komplement till det allmänna statliga stöd till forskning och utveckling som lämnas genom STU. Utskottet vill särskilt peka på vad som anförs i proposition 1983/84:10 (bil. 1 s. 17) om utveckling, bl. a. genom teknikupphandling, av prototyper och referensanläggningar med utgångspunkt i svenska fackmyndigheters behov. Utskottet förutsätter att arbetet bedrivs i nära samverkan med STU och den berörda industrin. Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag till program för havsindustriell kompetensutveckling, liksom förslaget om särskilda medel för genomförande av programmet under en treårsperiod. Motionerna 1983/84:2641 (c) och 1983/84:2644 (m) avstyrks i berörda delar.

Utskottet övergår till frågan om havsresursverksamhetens organisation. I budgetpropositionen (prop. 1983/84:100 bil. 14 s. 78 f.) har regeringen lagt fram förslag om anslag för nästa budgetår till delegationen för samordning av havsresursverksamheten. Det förutsätts att delegationen alltjämt skall ha som uppgift att främja havsresursverksamheten och verka för effektivare insatser inom verksamhetens olika delområden genom bl. a. rådgivning, information och övergripande långsiktig planering. Det framgår av propositionen att regeringen avser att – vid sidan av det ordinarie anslaget till delegationen – för budgetåret 1984/85 avsätta högst 700 000 kr. för bl. a. ökad utredningsverksamhet hos delegationen inom ramen för det särskilda anslag av 20 milj. kr. som begärs till havsindustriell kompetensutveckling. Enligt vad utskottet har erfarit räknar regeringen nu med att ca 500 000 kr. skall tillföras delegationen, medan ca 200 000 kr. beräknas för kanslibehov m. m. hos statens industriverk, främst för den rådgivande programstyrelsen.

I sammanhanget behandlar utskottet även motion 1983/84:1319 (m), som har väckts med anledning av proposition 1983/84:10. I motionen anförs bl. a. att Sveriges utsikter till framgång på det havsindustriella området är helt beroende av våra forskningsinsatser, som bör samordnas och effektiviseras. En intim samverkan måste ske mellan företag och institutioner för forskning och utveckling. Motionärerna yrkar på ett uttalande av riksdagen av angiven innebörd.

Vid sin behandling av denna motion har utskottet tagit upp frågan huruvida den tilltänkta särskilda rådgivande programstyrelsen för det treåriga havsindustriella programmet är behövlig. Företrädare för moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet har anfört att en bred samverkan mellan företag och statliga institutioner av det slag som avses i motionen borde kunna uppnås inom ramen för ett befintligt organ, nämligen delegationen för samordning av havsresursverksamheten. Man har pekat på möjligheterna att till delegationen knyta företrädare för bl. a. STU och berörda industriintressen samt att inom delegationen bilda en kommitté eller arbetsgrupp för havsindustriella frågor. En sådan grupp skulle, har det anförts, kunna fylla i huvudsak samma uppgift som den i propositionen angivna programstyrelsen, samtidigt som anknytningen till delegationen skulle säkerställa sambandet mellan de havsindustriella frågorna och andra delar av den svenska havsresursverksamheten.

Utskottet finner att de tankegångar som här återgivits bygger på en felaktig uppfattning av havsresursdelegationens roll. Delegationen skall enligt riksdagens beslut vara ett organ för samordning mellan de olika sektorintressena på havsresursområdet. Ett organ med sådana övergripande uppgifter bör enligt utskottets mening inte ges operativa uppgifter inom en sektor. En programstyrelse med den sammansättning som anges i proposition 1983/84:10 (bil. 1 s. 14) är bättre ägnad att biträda industriverket vid genomförande av det föreslagna havsindustriella programmet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:1319 (m). Regeringens förslag

om anslag för budgetåret 1984/85 till delegationen för samordning av havsresursverksamheten tillstyrks.

Vad som i övrigt anförts i propositionen ger enligt utskottets mening inte anledning till några erinringar eller kommentarer från riksdagens sida.

I några motioner berörs frågan om Göteborg som centrum för verksamheten på det havstekniska området. Sålunda anförs i motion 1982/83:2020 (s) att Göteborg erbjuder nationellt sett unika förutsättningar på området och att en satsning inom denna sektor troligen snabbt skulle kunna bryta den negativa sysselsättningsutvecklingen inom verkstadsindustrin i regionen. I motion 1983/84:1034 (s) betecknas det som naturligt att den nya programstyrelsen lokaliseras till Göteborg.

Med anledning av dessa motioner vill utskottet erinra om att flera statliga myndigheter med anknytning till havsresursområdet har förlagts till Göteborg, nämligen fiskeristyrelsen, marintekniska institutet och delegationen för samordning av havsresursverksamheten. Därtill kommer betydande resurser på området vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola. Det kan tilläggas att den särskilda säkerhetsutbildning för offshorepersonal som beslöts år 1983 har förlagts till Göteborg (jfr prop. 1983/84:10 bil. 1 s. 6). Det ligger också i sakens natur att de ökade insatser på havsresursområdet som aviseras i propositionen i stor utsträckning kommer att få genomföras vid olika institutioner och företag i Göteborgsområdet.

Med hänsyn till vad som anförts saknas det enligt utskottets mening anledning för riksdagen att göra ett uttalande av det slag som föreslås i motion 1982/83:2020 (s). Motionen avstyrks därför. Inte heller beträffande lokaliseringen av programstyrelsen anser utskottet att riksdagen bör uttala sig. Utskottet har därvid beaktat att den i propositionen angivna programstyrelsen är avsedd att verka under en begränsad tid som rådgivande organ till industriverket och att styrelsen inte avses bygga upp egna kansliresurser. Även motion 1983/84:1034 (s) avstyrks sålunda i berörd del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *havsindustriell kompetensutveckling*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1983/84:10 bilaga 1 i ifrågavarande del och proposition 1983/84:135 punkt B 15 samt med avslag på motion 1983/84:2644 yrkande 24
dels godkänner ett program för havsindustriell kompetensutveckling med den huvudsakliga inriktning som anges i proposition 1983/84:10,
dels till *Åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling* för budgetåret 1984/85 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,
b) avslår motion 1983/84:2641 yrkande 5 och motion 1983/84:2644 yrkande 23,

2. beträffande *havsresursverksamhetens organisation*
att riksdagen
a) avslår motion 1983/84:1319,
b) med bifall till proposition 1983/84:100 bilaga 14 punkt D 6 till *Delegationen för samordning av havsresursverksamheten* för budgetåret 1984/85 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 2 343 000 kr.,
3. beträffande *lokalisering av vissa organ till Göteborg*
att riksdagen avslår
a) motion 1982/83:2020,
b) motion 1983/84:1034 yrkande 1,
4. beträffande *havsresursverksamheten i övrigt*
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:10 i övrigt, med undantag av bilaga 5, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 5 april 1984

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Sivert Andersson (s), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m), Sylvia Pettersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Reservationer

1. Havsindustriell kompetensutveckling (mom. 1)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Ivar Franzén (c) och Lars Ahlström (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund härav kan utskottet i huvudsak godta det av regeringen föreslagna treårsprogrammet för havsindustriell kompetensutveckling. Med instämmande i vad som anförs härom i motion 1983/84:2641 (c) anser emellertid utskottet att regeringen bör sträva efter en långtgående samordning av verksamheten inom treårsprogrammet med STU:s verksamhet på havsteknikens område i syfte att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser. Utskottet föreslår ett uttalande härom av riksdagen. Utskottet biträder även motionärernas förslag om att anslag till programmet

skall anvisas budgetårsvis, varvid utskottet beräknar ett medelsbehov av 7 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Genom vad utskottet här föreslår blir motion 1983/84:2644 (m) delvis tillgodosedd.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *havsindustriell kompetensutveckling*

att riksdagen

a) med bifall till proposition 1983/84:10 bilaga 1 i ifrågavarande del, med anledning av proposition 1983/84:135 punkt B 15 samt med avslag på motion 1983/84:2644 yrkande 24

dels godkänner ett program för havsindustriell kompetensutveckling med den huvudsakliga inriktning som anges i proposition 1983/84:10,

dels till *Åtgärder för havsindustriell kompetensutveckling* för budgetåret 1984/85 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

b) med bifall till motion 1983/84:2641 yrkande 5 och med anledning av motion 1983/84:2644 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Havsresursverksamhetens organisation (mom. 2)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m) och Hugo Bergdahl (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet finner" och slutar på s. 7 med "havsresursverksamheten tillstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till dessa tankegångar. I enlighet härmed föreslår utskottet att riksdagen uttalar sig för att havsresursdelegationen skall ges vidgade uppgifter på det havsindustriella området och att en särskild rådgivande programstyrelse inte skall inrättas. Därmed tillgodoses syftet med motion 1983/84:1319 (m). Vad gäller medelsfrågorna tillstyrker utskottet regeringens förslag om anslag för budgetåret 1984/85 till delegationen.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *havsresursverksamhetens organisation*

att riksdagen

a) med anledning av motion 1983/84:1319 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) (= utskottet).